

Polemika Krytycznoliteracka w Polsce
pod redakcją Sylwii Panek

TOM 24

THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT
OF THE ARTS AND SCIENCES
PHILOLOGICAL AND PHILOSOPHICAL SECTION
PHILOLOGICAL COMMITTEE

Critical Literary Argument in Poland

edited by Sylwia Panek

volume 24

Tadeusz Budrewicz
Radosław Okulicz-Kozaryn
The Aesthetics of “Common Sense”?

The study discusses the polemic over the criteria and nature of realism in art. In 1885 Bolesław Prus criticized the means of determining values in art based on the categories of ideas because it defies common sense. Wiktor Gomulicki in turn, refuted the cognitive bases of realism. In this context, both sides advanced arguments for and against the concept of the ideal in art – taking as their palette of theories that of the aesthetic according to Hippolyte Taine and Eugène Véron. The brouhaha of 1885 saw a climax of polemics and the cut and thrust of opinions that concerned naturalism in literature, the historic in painting, painterly impressionism as well as that of monumental and allegoric art. The canvas upon which the war of words was waged concerned writers and painters grouped around the weekly *Wędrowiec* who campaigned for their manifesto, the polemic between Stanisław Witkiewicz and Henryk Struve on the meaning of colour and light in painting and the nation-wide discussion that ensued from the competition for a monument to the Polish bard Adam Mickiewicz. The most significant voices of polemic were published in the Warsaw press of the time and moreover, the echo of positions taken resounded throughout the breadth and width of Poland. Casting a glance as it were back to the polemic of 1885 affords one the opportunity to deepen and broaden discussion of what may be said to be a milestone in anti-positivist movements in the related arts of that period.

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
WYDZIAŁ FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNY
KOMISJA FILOLOGICZNA

Polemika Krytycznoliteracka w Polsce
pod redakcją Sylwii Panek
tom 24

Tadeusz Budrewicz
Radosław Okulicz-Kozaryn
Estetyka „zdrowego rozsądku”?

Poznań 2020
WYDAWNICTWO POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
UNIwersytet IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

Główny Redaktor Wydawnictw PTPN
Jakub Kępiński

Recenzent
dr hab. Joanna Zajkowska

Redakcja językowa i korekta
Elżbieta Turzyńska

Projekt okładki
Elżbieta Kidacka

Łamanie
Marlena Roszkiewicz

Publikacja finansowana
w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki”
w latach 2017–2021, nr projektu 11H 16 0131 84

© Copyright by Sylwia Panek, Tadeusz Budrewicz, Radosław
Okulicz-Kozaryn, Poznań 2020

© Copyright for this edition by Poznańskie Towarzystwo
Przyjaciół Nauk, Poznań 2020

ISBN 978-83-7654-422-9

ISSN 2081-5999

Spis treści

ROZPRAWA WSTĘPNA

Epoka sporów o sztukę	13
Pojedynek	18
Na przedpolu	23
Jeszcze jedna okoliczność sporu, czyli powszechna walka o pomnik Mickiewicza	27
Z wcześniejszych zmagania	33
Bitwa	35
Lekka forma debaty fundamentalnej	53
Punkty sporu	57
Wyzwalanie realizmu z doktrynerstwa	66
Kroki pojednawcze – niepozbawione akcentów polemicznych	71

TEKSTY ŹRÓDŁOWE. ANTOLOGIA

Wykaz tekstów źródłowych	79
Nota edytorska	83

POLEMIKA CENTRALNA

Bolesław Prus	
Kronika tygodniowa [I]	91
Bolesław Prus	
Kronika tygodniowa [II]	115
Wiktor Gomulicki	
Estetyka „zdrowego rozsądku”	119
Bolesław Prus	
Zamiast kroniki, rzecz o estetyce „nierozsądku”	143

Wiktor Gomulicki	
Logika „wykrętów” (Odpowiedź panu Prusowi)	165
DALSZE KRĘGI DYSKUSJI (TŁO FILOZOFICZNE)	
B. Błbłcki [Bronisław Białobłocki]	
[rec.] <i>Szkice estetyczne</i> p. M. Massoniusa.	
Warszawa 1884 r., str. 114	183
Marian Massonius	
Odpowiedź p. Błbłckiemu w kwestii estetyki	193
PRZED POLEMIKĄ WŁAŚCIWĄ	
W. [Stanisław Witkiewicz]	
Malarstwo i krytyka u nas. I	203
Incognitus [Jan Brzeziński]	
Felieton teatralny	217
Władysław Bogusławski	
Brzydka. Fragment z dramatu przyszłości.....	229
GŁOSY RÓWNOLEGŁE I ZAZĘBIAJĄCE SIĘ	
W. [Stanisław Witkiewicz]	
Malarstwo i krytyka u nas. II [odc. 1–3]	241
Wiktor Gomulicki	
<i>Hus</i> . Obraz Waclawa Brożika	265
W. [Stanisław Witkiewicz]	
Malarstwo i krytyka u nas. II [odc. 4–5]	271
Henryk Struve	
Słówko o krytyce artystycznej. Odpowiedź panu W.	
[cz. 1–2]	287
Władysław Bogusławski	
Przegląd artystyczny	307
W. [Stanisław Witkiewicz]	
Malarstwo i krytyka u nas. III	315
Henryk Struve	
Słówko o krytyce artystycznej. Odpowiedź panu W.	
[cz. 3]	321

Spis treści

Bolesław Prus	
Warszawa, 23 marca	331
Avatar	
Rachunki	341
Bolesław Prus	
<i>Farys</i>	343
Wiktor Gomulicki	
Barwy, ich teoria naukowa i znaczenie w sztuce ([rec.] Henryk Struve, <i>Estetyka barw</i> , Warszawa 1886)	347
Bolesław Prus	
Kronika tygodniowa [III]	357
Cezary Jellenta	
Sekta estetyczna. I	367
Cezary Jellenta	
Sekta estetyczna. II	377
Cezary Jellenta	
Zakapturzony idealizm. I	387
Cezary Jellenta	
Zakapturzony idealizm. II	393
Bibliografia	405
Indeks osób	413